

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

v rukou držíte nové

číslo IPES Zpravodaje, ve

kterém se v několika textech zamýšlíme nad dalším směřováním křesťanské demokracie. Snažíme se tímto způsobem přispět svou troškou do právě probíhající intenzivní diskuze nad její budoucností. Není to diskuze zatím nijak organizovaná, ale existuje a směřuje k jedinému - k definici toho, čím by křesťanská demokracie měla být, jaké hodnoty by měla hájit, aby byla přesvědčivá pro voliče a byla také věrná odkazu svých zakladatelů a obecnému étosu křesťansko-demokratické doktríny.

Narozdíl od liberalismu nebo socialismu, ideologií s jasně definovaným katalogem hodnot a principů, se v případě křesťanské demokracie pohybujeme na poněkud tenkém ledu. Křesťanské demokracie jsou v každém kulturním a dobovém kontextu poněkud odlišné a spojuje je jen silná zakotvenost v křesťanství a úctě k člověku. Forma, jako jsou její hodnoty uplatňovány v politice a sdělovány voličům je proměnlivá spolu s dobou, která je provází. Neexistuje zaručený recept, který bychom aplikovali na české podmínky a měli s konečnou platností „vystaráno“. Poctivé hledání nejlepšího směru a obsahu křesťanské demokracie pro 21. století nám je procesem, během něhož se budou neustále objevovat nové výzvy, nutící ke korekci směru.

Ale tím se nenechme odradit, „proces“ má často ve svém důsledku větší hodnotu než samotný „cíl“.

Mgr. Marie Jílková
předsedkyně IPES

Malá poznámka ke křesťanské demokracii

Mgr. Jiří Foral

Tento krátký příspěvek směřuje k doktrinálním základům křesťanskodemokratického hnutí. Na prvním místě je nutno zmínit problém s jeho definicí – je málo uspokojivá ta nabízená Lidovým republikánským hnutím, někdy přisuzovaná Georgi Bidaultovi - tj. „sedět ve středu a s pravicovými voliči provádět levicovou politiku“ - prakticky však postrádající jakoukoliv vypovídající hodnotu. Jinak k témuž přistupuje Hans Maier, v knize *Církev a revoluce* definuje křesťanskodemokratickou stranu jako „*splečerství lidí, kteří se vydali cestou politiky na základě stejného – předpolitického – přesvědčení*“, což je však zároveň tak široký pojem, že fakticky umožnil vznik tolika variací křesťanských demokracií, kolik je národních a konfesních uskupení.

Maier upozorňuje na to, že i přes tento nesporný fakt to neznamená, že by křesťanská demokracie „*byla politicky bezzákladová, že by postrádala jakýkoliv politický program*“. Politické programy mohou být pro křesťanskou demokracii „*pouhým*

vymezením pozice pro danou chvíli“, a proto se také proměňují s měnící se historickou situací. V popředí jejich zájmu však není chod dějin, ale „*otázka, jak v jakémkoliv historickém okamžiku žít křesťansky*“. Z toho důvodu křesťanská demokracie také nenárokuje konkrétní politickou změnu (neboť tato sama o sobě není samospasitelná) či se nezaměřuje na konkrétní sociální či politickou skupinu. Politická strana též ideově rodiny, která v Itálii reprezentovala homogenní masu katolických voličů (i když okolnostmi byla „*přinucena*“ přijmout jinou roli, než kterou původě zamýšlela) není ve stejné situaci, jako její programově nejbližší

Wilfried Martens, předseda Evropské lidové strany na konferenci v Istanbulu, červen 2006

Odsouzena ke krizi identity?

Mgr. Tomáš Hudeček

Lidová strana prochází v posledních několika letech procesem, který se dá bez nadsázky označit krizí identity. Je stranou konfesní, nebo občanskou? Má riskovat a více se otevřít nebo zůstat u jistoty věrného voliče? Má se bít za zájmy křesťanů nebo má rezignovat na vnášení prvků morálky do „*bezbožného*“ světa? Otázky života a smrti, zdá se v tuto chvíli. A odpověď na ně může stranu posunout pod nebo nad magickou hranici 5%. Není to ale nic nového, čím se křesťanští demo-

kraté uvnitř stranických diskuzí zabývají. Krátká sonda do historie strany lidové nabízí podobné, ne-li hlubší konfliktní tendence, postihující samotné ideové kořeny křesťanské demokracie v ČR.

»V období I. republiky lidová strana dávala přednost taktickému jednání a drobným dohodám.«

Situace v období I. republiky a dneška je v jistých ohledech podobná – ateismus a odpor ke křesťanství, resp. katolické církvi nebyl v porovnání se současností o nic menší. Politický systém byl křehký, ohrožovaný vnitřní nestabilitou a nezralostí. A lidová strana tehdy stejně jako dnes byla obviňovaná z politikaření, přílišné

Pokračování ze str. 1

Malá poznámka ke křesťanské demokracii

strana v Německu, která je však budována jako interkonfesijní.

»Ekonomika by měla fungovat na tržním principu, nemělo by se však jednat o „bezbřehý“ kapitalismus.«

Přes všechny rozdíly, které můžeme nalézt v programových dokumentech křesťanských demokratů, je jim všem bez rozdílu vlastní shodný pohled na člověka, jeho životní úděl a místo ve společnosti, ze kterého vychází korpus principů, které je dle francouzského historika J.D.Duranda, „vhodné analyzovat spíše než detaily v programech jednotlivých stran.“ Okolo centrální kategorie „společného dobra“ je možno vydělit 4 hlavní opce: **demokracii, komunitární vize společnosti, evropskou integraci a ekonomiku sloužící člověku.**

Demokracie jako institucionální zřízení, mající vlastní biblickou interpretaci, se již dlouho před druhou světovou válkou stala úhelným kamenem programu křesťanských demokratů. Křesťanskodemokratický pohled na společnost úzce souvisí s personalismem, který podle svých původců není pozicí pouze filozofickou, ale i ryze praktickou! Personalismus (belgická CVP mluví o „sociálním personalismu“, aby zdůraznila rozdíl od individualismu) shodně s liberalismem poukazuje na jedinečnost každého člověka, nesouhlasí však s liberalismem v tom, že nejcharakterističtější rysem lidské společnosti je soutěž mezi jednotlivci. Naopak vyzdvihuje sociální stránku lidské bytosti, spočívající v přináležitosti jedinců k různým přirozeným společenstvím (rodina, spolky, obec, region...) odkazující na určitou úroveň solidarity v sociálních vztazích, někdy přecházející i v latentní anti-kapitalismus. Personalistické vidění světa může mít blízko ke kolektivistickým teoriím v tom smyslu, že existence sociálního okolí je nezbytná k plnosti osobnosti; na rozdíl od socialistů však křesťanští demokraté roli státu nepřivilegují.

»Personalismus vyzdvihuje sociální stránku lidské bytosti, spočívající v přináležitosti jedinců k různým přirozeným společenstvím.«

V evropském integračním procesu křesťanští demokraté nikdy neviděli jen prohlubující se hospodářskou spolupráci, ale každému kroku přidávali i politický či hodnotový cíl, posilování praktickou zkušeností dějin 20. století a vědomí si toho, že ani nad-

národní hodnoty křesťanství nejsou v praktické politice vůči nacionalismu imunní, jak dokazuje např. vznik vlámské a valonské křesťanské demokracie z původně jednotné strany v Belgii.

Ve své ekonomické doktríně vycházejí křesťanští demokraté ze sociální nauky katolické církve spočívající na antropocentrických principech. Papež Pavel VI. však ve své encyklice *Octogesima adveniens* (1971) přiznává nemožnost dávat jednotné doporučení pro ekonomickou politiku. Ekonomika by měla fungovat na tržním principu, nemělo by se však jednat o „bezbřehý“ kapitalismus. V současnosti je potlačen hospodářský model stavící na silné roli státu a dominantním proudem je sociálně-tržní hospodářství. Model sociálně-tržního hospodářství vychází z pozitivního vnímání hospodářské soutěže. Úkolem státu je pak zajišťovat legislativně **svobodu soutěže**, zabraňovat její deformaci a také ji ochraňovat. Zákon na ochranu hospodářské soutěže je proto základním zákonem sociálně-tržního hospodářství. Spolu s regulujícími zásahy státu je však nutný jistý „ethos“ podnikatelské obce. Druhým důležitým úkolem státu je zajištění dostatečné míry **sociální spravedlnosti**. Systém sociálních dávek má zaručovat lidsky důstojnou existenci těm částem společnosti, které nejsou schopny být ekonomicky činné. Přitom není třeba jen systému sociálních dávek, ale i jeho vhodných nástrojů. Dávky poskytované sociálně-tržním státem musejí splňovat kritérium tržní konformity, tzn. musejí jako příjem z transferu napomáhat ke svépomoci. Jen tak se vyhnou tomu, aby nepodkopaly sociálně-tržní hospodářství jako zdroj financí pro poskytování těchto dávek. Hospodářská svoboda a sociální spravedlnost mají být rovnocennými a komplementárními cíli sociálně tržního hospodářství. Na výše uvedených doktrinnálních bodech se obecně shodují jak teoretici křesťanské demokracie, tak politická reprezentace (v poslední době např. Wilfried Martens v červnové diskusi na setkání s tzv. „muslimsko-demokratickými“ politiky v Istanbulu). Pro zhodnocení jejich přijetí v KDU-ČSL zde však není prostor.

»Hospodářská svoboda a sociální spravedlnost mají být rovnocennými a komplementárními cíli sociálně tržního hospodářství.«

Poslední poznámka k tomu, že křesťanští demokraté jsou řazeni mezi strany konzervativní, a to i ze strany známých politologů (např. Gallagher), o samotných křesťansko-demokratických politicích i v českém tisku nemluvě. Avšak skutečnost, že křesťanští demokraté v některých zemích zaujali roli konzervativních stran, neznamená, že se jed-

ná o totéž (pomineme-li pragmatické spojení obou hnutí na evropské úrovni). K otázce rozdílné doktríny a ideologickým premisám obou hnutí lze pro v omezeném prostoru pouze odkázat např. na článek P.W. Tetteroo: „Je křesťanská demokracie konzervativní?“ on-line dostupným v 2. čísle loňského ročníku časopisu *Obzory*. Na případnou otázku, zda k příslušnosti ke konzervativcům nenasvědčuje množství společných programových bodů a hodnot lze snadno namítnout to, že v podobné situaci jsou křesťanští demokraté objektivně jak ve vztahu k liberálům, tak i sociálním demokratům. Osobně jsem toho názoru, že křesťanští demokraté ještě nevyčerpali ideový a argumentační potenciál vlastní stranické rodiny natolik, aby již byli nuceni chodit pro rady jinam; nebo to mnozí ještě nepostřehli.

Mgr. Jiří Foral
právník a politolog

Pokračování ze str. 1

Odsouzena ke krizi identity?

pružnosti a ochoty ustoupit za každou cenu. Nyní to historici nazývají státotvorností lidové strany, tehdy to byla bezpáteřnost.

Postoj české a moravské společnosti směrem ke katolické církvi a k politickému katolicismu, který byl chápán jako politická aktivita církve, byl formován historickou zkušeností a chováním čelných představitelů katolických stran a církve před a během první světové války. Nejvyšší církevní hierarchie byla ve své většině německého a šlechtického původu; například brněnský biskup Pavel Huyn, pozdější arcibiskup pražský; během války pravidelně konal mše za habsburskou monarchii. Například 1. srpna 1914 bylo v Katolických listech publikováno loajální a prorakouské provolání katolických stran Moravy podepsané Janem Šrámkem a Mořicem Hrubanem. Církev byla většinou společnosti vnímána dosti negativně, především jako významná tradiční opora monarchie a přední představitel habsburského loyalismu.

Obdobím, kdy protikatolické nálady v české společnosti dosahovaly svého pomyslného maxima, lze považovat roky 1918 – 1921/22, tedy období mezi vznikem Československé republiky a přijetím tzv. „Malého školského zákona“.

V tzv. Revolučním Národním shromáždění, které bylo sestaveno na základě výsledků voleb do říšské rady z roku 1911, měla lidová strana 24 z 254 poslanců a byla tak nejmenší českou stranou. Taktéž v první „Kramářově vládě“ získali zástupci lidovců pouze post ministra bez portfeje a v následujících dvou „Tusarových vládách“ neměli zastoupení vůbec. Na půdě Národního shromáždění byla zjevná snaha o ostrakizaci a izolaci zástupců politického katolicismu a o eliminaci jejich vlivu.

Samotný ideový proud politického katolicismu nebyl nijak jednotný. Před první světovou válkou bylo toto hnutí na Moravě reprezentováno dvěma stranami, které se posléze staly krystalizačním jádrem, kolem kterého se Československá strana lidová konstituovala. Jednalo se o Katolickónárodní stranu (Mořic Hruban) považovanou za jednu z nejkonzervativnějších skupin českého národního tábora. Druhou skupinou v rámci politického katolicismu byla Moravskoslezská strana křesťanskosociální (Jan Šrámek), která se odvolávala především na encykliku Rerum novarum.

Katolické politické hnutí v Čechách bylo daleko slabší než na Moravě a ve Slezsku (viz volby 1911) a zároveň daleko konzervativnější ve svých názorech.

Katalyzátorem spojení politického katolicismu do relativně jednotného celku s pevnou organizací byly bezpochyby výsledky války, vznik samostatného státu a silné protikatolické nálady ve společnosti.

V září 1918 došlo ke spojení Katolickónárodní strany a Moravskoslezské strany křesťanskosociální. Vznikla tak Moravsko-Slezská strana lidová pod vedení J. Šrámka. Následně po vzniku Československa došlo ke spojení s katolickými proudy v Čechách, jejichž předním reprezentantem se stal Bohumil Stašek. Společný sjezd katolických stran, který se konal 26. ledna 1919 v Brně, schválil jejich sloučení v jednotnou stranu. Souhlas ke sloučení byl učiněn již 10. září 1918 na schůzi výkonných výborů. Ke sloučení výkonných výborů v jediný došlo až v roce 1922 za předsednictví J. Šrámka. Nově vzniklá strana byla nazvána Československá strana lidová. Již v samém počátku vzniku strany se tedy rýsuje značná heterogenita, která se naplno projevila ve sporu Šrámka se Staškem o směřování ČSL.

»Charakteristickým rysem politiky ČSL byl pragmatismus, důraz na jednání a kompromis.«

V období I. republiky pak lidová strana a především její vedení dávalo přednost taktickému jednání a drobným dohodám v rámci parlamentní demokracie před prosazováním radikálních požadavků, které neměly reálnou naději na úspěch. Efektivní taktikou se také stala metoda dočasných ústupků a oddalování řešení nejdůležitějších otázek na pozdější dobu. Současně ČSL důrazně hájila republikánské zřízení a parlamentní demokracii (poslanci ČSL volili prezidentem T.G. Masaryka a v roce 1935 Edvarda Beneše), čímž se snažila distancovat od předválečného prohabsburského postoje. Avšak ze strany některých církevních činitelů byla strana kritizována za nedostatečnou podporu zájmů katolické církve. „Vedení ČSL ale nemohlo a ani nechtělo vykonat pro katolickou církev

více, než odpovídalo její úloze občanské demokratické strany a než bylo v tehdejších poměrech možné.“

Dalším charakteristickým rysem politiky ČSL byl pragmatismus, důraz na jednání a kompromis. „Záliba“ vedení ČSL a především J. Šrámka v kompromisech byla častým terčem kritiky, o čemž ne málo vypovídá i dobový slogan „dohodli jsme se, že se dohodneme“.

Nevyjasněný vztah strany a církve byl též konfliktním tématem. Například Jaroslav Durych ostře kritizoval Šrámka za to, že „v obavách o setrvání ve vládě uzavírá s koaličními partnery kompromisy, které nejsou slučitelné s křesťanskými zásadami.“ „Nikdo přece nenamluví světu, že lidové straně se jedná o plné kostely. Tě se jedná jen o plné urny hlasovací.“

V ČSL tak existovala jistá myšlenkově-strategická schizofrenie, daná rozdělením vedení strany na konzervativní (Stašek) a „liberální“ (Šrámek a levicově orientované lidovecké odbory) větev. Toto napětí mělo vedle organizačního základu i ideový důvod. Předseda české ČSL B. Stašek byl v 30. letech pro modifikaci stavovského společenského řádu, který měl oporu v encyklice Pia XI. „O znovu vybudování společenského řádu v duchu evangelia“. Naproti tomu Šrámek spíše obhajoval parlamentní systém a kladl důraz na demokratické principy křesťanské politiky. Nezdar jednání Svatého stolce s Hitlerem a zesílení represí vůči katolické církvi v Německu nakonec vedlo k oslabení Staškova křídla.

Tento rozpor lze mimo jiné demonstrovat na situaci kolem přijetí „Malého“ školského zákona v roce 1922. Výuka náboženství se stala relativně povinnou, což znamenalo, že náboženství bylo povinné pro ty děti, jejichž rodiče je sami z tohoto předmětu neodhlásili na obecním úřadě. Při projednávání zákona došlo ke střetu mezi Šrámkovou skupinou a konzervativními zástupci Čech. Šrámek totiž podporoval absolutní dobrovolnost výuky náboženství, protože ve svobodném rozhodování rodičů o výuce náboženství spatřoval zárodek budoucí katolické školy. „Bylo to sice pohodlné, když dříve zákony chránily církev a nutily prostě všechny k návštěvě hodin náboženských. ... Dnes to již vyžaduje práci a obětavost.“

Politickou linii ČSL v rámci 1. republiky tak nejlépe vystihuje věta, kterou J. Šrámek komentoval případ papežského nuncia Marmaggiho: „Hlavní úkol je uchovat pozici československého katolicismu bez ohledu na Vatikán. Lidová strana u nás představuje víc než Vatikán! My rozhodujeme, ne episkopát!“

S ohledem na výše napsané, lze Československou stranu lidovou považovat za příklad středové strany, která se snažila chápat víru v Boha spíše jako jistou morální nadstavbu, než jako determinantu své politiky.

Zároveň se ale projevil další, velmi silný prvek, který byl schopen stranu po celé období stabilizovat a urovnávat doutnající i otevřené konflikty. Byla to silná vůdčí osobnost Jana Šrámka, jíž strana lidová vděčí své existenci v politickém systému až do druhé světové války.

»„Lidová strana u nás představuje víc než Vatikán. My rozhodujeme, ne episkopát.“«

Dr. Jan Šrámek

Výše nastíněné konflikty neskončily nástupem komunismu. S jejich dozvuky, nebo snad reinkarnací se můžeme setkávat i v období od roku 1989, ale na to, aby bylo možné tuto část historie s odstupem hodnotit, je zatím příliš brzy. Snad jen, že po smrti Josefa Luxe se doposud nenašla osobnost, která by dokázala absorbovat vnitrostraničká pnutí a utopovat jejich hrany smířlivou a nekonfrontační politikou.

Přinejmenším je možné se z dějin počátků lidové strany poučit. Otázkou zůstává, jakým směrem se KDU-ČSL vydá, zda se pokusí vyjasnit si vlastní identitu a stane se moderní křesťansko-demokratickou stranou, čitelnou pro své členy a voliče, nebo zda se spolehne na „osvědčené“ hledání silné osobnosti, která by na jistý čas byla schopna působit jako svorník mezi rozlišnými ideovými proudy uvnitř strany.

Plné znění textu s poznámkami autora a použitou literaturou je zveřejněno na: www.ipes.eu

Mgr. Tomáš Hudeček
právník a politolog
místopředseda IPES

Kritická reflexe a vědecké hledání pravdy

Bc. Mgr. et Mgr.
Tomáš Zdechovský

Často narážím u našich křesťansko-demokratických politiků na otázku, proč dávat peníze na analýzy, průzkumy a přípravu mediálních strategií. Odpověď je jednoduchá: jako bez základů nemůžeme stavět dům, bez

důkladné analýzy nelze efektivně tvořit volební kampaň. Výzkum politické a především volební komunikace může sloužit jako zpětná kritická reflexe nejen pro politické strany, ale i pro okruh média a veřejnost, protože podává zprávu o širších společensko-kulturních souvislostech, aktuálních náladách či dlouhodobých trendech. K jednomu z hlavních úkolů oboru politické komunikace tak patří rozbor mediálních celků náležících k důležitým spolutvůrcům veřejného mínění.

»Pro ideově nezařazené voliče jsou média důležitým zdrojem informací.«

Dalším z podnětů hledání vědecké pravdy může být i hodnocení efektivity různých součástí politického marketingu. Dlouhodobě se vedou mezi odborníky na komunikaci polemiky o tom, zda jsou v kampani rozhodující její marketingové prvky, nebo politické strany a samotní kandidáti. Na čem se však všichni shodují je těsný vztah kampaň-kandidát, kdy, podobně jako v jiných oblastech marketingu, může při správném propojení obou složek kampaň dojít k posílení předmětu její prezentace.

»Průběh volební kampaně je často ztotožňován se systémem trhu, kde vládne zákon nabídky a poptávky.«

Velká pozornost je zaměřena na působení a vliv masových médií, zvláště televize, na společenské chování a jednání. Americký profesor politických studií a veřejných záležitostí Stephen J. Wayne tvrdí, že pro ideově nezařazené voliče jsou média důležitým zdrojem informací, které mohou výrazně ovlivnit jejich volební rozhodnutí. Image kandidáta předávána prostřednictvím maso-

vých médií lidem se tak může konkrétně proměnit v hlasy voličů. Shodně tvrzení uvádí také italský profesor reklamy a marketingu Adriano Zanacchi, který považuje image za jeden z hlavních pilířů reklamní komunikace. Přesvědčování, jež je obsažené i v politické reklamě, nejvíce ovlivní osoby s nestálými politickými preferencemi.

Zkoumáním lze také postihnout některé běžné neidentifikovatelné trendy, vazby, strategie a novinky související s organizací kampaně a technik politického marketingu. Vedle reklamních nástrojů se zaměřuje výzkum, kontrola a analýza politické komunikace především na obsah reklamního sdělení. Průběh volební kampaně je často ztotožňován se systémem trhu, kde vládne zákon nabídky a poptávky. Hovoří se o segmentaci trhu poskytující prostor k nalezení tzv. mezer trhu, nebo-li o identifikaci těchto skupin kupujících (resp. voličů), jejichž zájmy žádný prodávající neuspokojuje.

Pro vymezení segmentace trhu lze použít jak objektivních kritérií, jako jsou demografická (věk, pohlaví, profese, vzdělání), geografická (velikost sídla trvalého bydliště), kulturní (jazyk, tradice, náboženství), ekonomická či sociální (status), tak kritérií subjektivních – styl života, sympatie, přesvědčení, politické preference a příslušnost. Jiné segmenty tvoří rodiny politických stran či názorových proudů (odpůrci potratů, feministky, odpůrci jaderné energie). Díky této segmentaci dochází často k odhalování a sledování proměn sociálně-politických konfliktních linií, čímž lze výrazně vylepšit účinnost politické komunikace. To může mít dosti výrazný vliv na volební výsledky.

»Je třeba hledat nové efektivní způsoby přenosu informací, které osloví voliče.«

Pokud chce KDU-ČSL v budoucnu na české politické scéně uspět, musí se zaměřit na soustavnou analytickou práci vycházející z transparentních vědeckých metod a snažit se v jednotlivých segmentech společnosti najít poptávku po její práci, osobnostech a programu. K tomu je třeba hledat i nové efektivní způsoby přenosu informací, které osloví tyto lidi. Teprve pak lze předpokládat, že se vysněná desetiprocentní hranice ve volbách do Poslanecké sněmovny přestane KDU-ČSL vzdalovat.

Plné znění textu s poznámkami autora a použitou literaturou je zveřejněno na: www.ipes.eu

Bc. Mgr. et Mgr. Tomáš Zdechovský
mediální specialista
místopředseda IPES

Budoucnost křesťanské demokracie – inspirace ze západní Evropy

Mgr. Marie Jílková

Křesťanská demokracie nejen v ČR ale i v západní Evropě se v posledních několika letech potýká s tím, jakým směrem se má dál ubírat. Situace u nás je v tomto ohledu o několik let zpožděná, způsobená

nutnou stabilizací politického systému po pádu komunismu a nutností řešit odlišné problémy, než kterými se na konci 90.let zaobíraly západní demokracie. Dovolím si konstatovat, že v tuto chvíli ale česká křesťanská demokracie stojí na novém začátku, stejném, jako křesťanské demokracie na západ od nás.

Co byla ta témata, která křesťanská demokracie v Německu, Belgii, Holandsku a dalších evropských zemích už vyřešila? A jaké jsou výzvy pro současné křesťanské demokracie v celé Evropě? Pokusím se odpovědět v následujících několika odstavcích.

»Antikomunismus byl a je jedním z hlavních definičních znaků moderních křesťanských demokracií.«

Zatímco my jsme se potýkali s komunismem, budovali podzemní církve a vydávali samizdatové časopisy, z druhé strany hranic se nejen disidenti, ale i zahraniční političtí představitelé pokoušeli nabourat monolit železné opony. Hlavními a nejhlasitějšími bojovníky proti komunismu byly právě křesťansko-demokratické strany. Antikomunismus byl a je jedním z hlavních definičních znaků moderních křesťanských demokracií. O tom, že to není stále opuštěné téma jsme se mohli přesvědčit i před několika měsíci v reakci na povolební vyjednávání v ČR. Odpor proti komunistické ideologii je v křesťanských demokracích z logických důvodů silně zakořeněn, a to nejen u nás, ale právě v západních zemích. Téma antikomuismu již však pro evropské křesťanské demokracie dlouhou dobu není a nemůže být nosným tématem – komunismus ve východní Evropě byl překonán (nebo to prozatím alespoň tak vypadá) a náhradní nepřítel není na obzoru.

Druhým společným programovým pilířem evropských křesťanských demokratů bylo udržování pozice a balancování mezi „prací“ a „kapitálem“. Křesťanští demokraté se ocitají ve středu politického spektra se svým konceptem sociálně-tržního hospodářství a nabízejí alternativu kolektivizujícímu socialismu a individualistickému liberalismu. Nicméně ani jedna z těchto ideologií, ani socialismus, ani liberalismus se již v Evropě nevyskytuje ve vyhraněné formě. Socialisté přiznávají jistou roli trhu a liberálové si nemohou dovolit opomíjet potřeby člověka uvnitř tržních mechanismů. Koncept sociálně-tržního hospodářství je postupně „vykrádán“ z obou opačných stran doktrinárního spektra.

»Úkolem křesťanské demokracie je vytvářet mosty, usmířovat a hledat konsensuální pojetí.«

Obě hlavní témata se tedy pro křesťanské demokraty v západní Evropě již nezdaří být příliš nosná a je třeba hledat a objeovat nové kvality a hodnoty, které by křesťanská demokracie měla bránit, aby byla stále schopná obhájit svůj smysl a uspokojit své voliče.

21. století přineslo obrovské změny, jak na poli ekonomickém, politickém, kulturním, tak především v otázkách bezpečnosti. Na základě uvedených proměn společnosti je nutné redefinovat křesťansko-demokratické vize. Jisté je jedno – křesťanští demokraté vždy zastávali roli umírněného středu a tato role jim bude bezpochyby slušet a příslušet i v nových podmínkách nového století.

Současné změny vytvářejí hluboké propasti mezi sociálními, národnostními, kulturními skupinami. Společnost se více stratifikuje a dochází k silnějším animozitám. Je to multi-kulturalismus, globalizace, náboženská nesnášenlivost a fundamentalismus, bezpečnostní hrozby, které způsobují tyto propasti. Stále se zvětšují vzdálenosti a prohlubují rozpory mezi koncepty svobody a bezpečnosti, mezi respektem k cizím kulturám a právem na zachování kultury vlastní...

Úkolem křesťanské demokracie je mezi těmito vzdálenými póly vytvářet mosty, usmířovat a hledat konsensuální pojetí, zahrnující a respektující zúčastněné sociální skupiny. Respekt k hodnotám je přitom nevyhnutelný, mělo by se jednat o obecné hodnoty, sdílené napříč náboženským a kulturním spektrem.

»Boj proti komunismu by se měl transformovat do pozitivní akce.«

Je to otázka hodnot, která vzbuzuje největší naděje, zároveň je ale i velmi obtížně zodpověditelná a kontroverzní. Existuje nějaký „katalog hodnot“, který je společný všem kulturám a společnostem? Neklid v muslimských zemích nutnost definice společ-

ných hodnot ještě více zesiluje – dokud nenalezneme společnou řeč, sdílené hodnoty se zeměmi Blízkého východu a třetího světa, pak se nemůžeme dočkat vzájemného pochopení na obou stranách.

Křesťanské demokraty v celé Evropě čeká nelehká úloha, protože svými dějinami jsou kvalifikováni k překonávání rozporů mezi „světy“, civilizacemi a kulturami. Boj proti komunismu by se měl transformovat do pozitivní akce – místo zdůrazňování rozdílů hledat společné hodnoty a místo boje nabízet usmíření. Křesťanská demokracie je v tomto úsilí doposud osamělá, což ji nutí k leckdy pragmatickým krokům. Nikdy by ale neměla zapomínat na to, že její místo je uprostřed a tato pozice ji nejlépe umožňuje vše s nadhledem pozorovat a vyrovnávat odstředivé a extrémizující tendence.

Mgr. Marie Jílková
politoložka
předsedkyně IPES

Sociálně tržní hospodářství a budoucí směřování KDU-ČSL

Jakub Haas

Rád bych reagoval na hledání budoucího vývoje křesťanské demokracie v ČR vzhledem k programu **hospodářské politiky** - ke konceptu sociálně tržního hospodářství. Zaznívají totiž hlasy, že za minulého vedení se KDU-ČSL se posunula příliš „doprava“ a je na čase se vrátit „do středu“. V následujících řádcích se chci zamyslet nad tím, která z cest by byla více slučitelná s principy sociálně tržního hospodářství. Abych nebyl napadán z možné dezinterpretace a zaujatosti, za srovnávací kritérium poslouží citace duchovního otce námi vyznávané koncepce Waltera Euckena a hlavního realizátora koncepce Ludwiga Erharda.

K důležitým programovým otázkám patřila a patří **důchodová reforma**. KDU-ČSL navrhla třípilířový systém s důrazem na spojení obyvatelstva (jak povinného, tak

dobrovolného připojištění). Co by k tomu dodal W. Eucken? Ve stěžejním díle Základy hospodářského řádu píše: „Umožnit spoření je lepší než charitativní pomoc anebo státní podpory... je povinností zodpovědných státníků, aby poskytli lidem všechny možnosti individuálního zajištění...“ K tomu není co dodat.

»Je nutné omezit progresi, abychom zachovali funkčnost soutěžního řádu.«

V nejvyšších orgánech strany byla diskutována otázka jednotné sazby **daně z příjmů fyzických osob**, do programu byly nakonec přijaty sazby dvě. Citujme W. Euckena: „Hranice progresse... jsou jasně označeny. Nesmí jít tak daleko, aby se snížil sklon k investicím... Je tedy nutné omezit progresi, abychom zachovali funkčnost soutěžního řádu.“ Myslím si, že citace nezasluhuje žádný jiný komentář než ten, že i jednotná sazba DPPO progresi zachová, ale oproti systému s několika pásmy ji snižuje.

Přejdeme k nedávno přijatému kontroverznímu **zákoníku práce**. Duchovní otcové sociálně tržní ekonomiky si jasně uvědomovali, že tržní prostředí se vyznačuje neustálými změnami. Máme je nějakým způsobem regulovat? Nikoliv, protože „... je úkolem vedení podniku přizpůsobovat se změnám podmínek. Bude-li autonomie plánování jednotlivého podniku v obchodní sféře omezoována spolurozhodováním, bude tím ohroženo fungování celkového řádu, což se musí v konečném výsledku projevit také ke škodě dělníků,“ píše W. Eucken. Z toho vyplývá, že další posilování pozic odborů není v souladu s analyzovanými principy.

Také další zákony, např. nový zákon **o nemocenském pojištění** byly silou protlačeny bez souhlasu celé tripartity a dokonce bez souhlasu koaličních partnerů, neboť KDU-ČSL stála proti těmto zákonům. Socialistům a komunistům se podařilo vytvořit atmosféru, která proti sobě staví zaměstnance a zaměstnavatele. Jak dalece to kontrastuje se slovy Ludwiga Erharda: „Chtěl bych vybudovat společnost, ve které... nemají reminiscence třídního boje již žádné místo... Funkcionáři, organizace a zájmové skupiny si musí být vědomi toho, že své zájmy je třeba sladit se zájmy celého národa.“

»Hlavní úloha státu spočívá v účinné antimonopolní politice, do podnikání má zasahovat co nejméně.«

KDU-ČSL se velmi silně zasazovala **o deregulaci nájmu**, což by L. Erhard jistě posvětil: „Zavádění politických (regulovaných) cen je proviněním proti Bohu a Duchu svatému.“ Pro otce sociálně tržního hospodářství byl zásah do neefektivnějšího

Eucken Walter

způsobu uspokojování lidských potřeb v podstatě zločinem. „Ze strany socialistů neustále se opakují pokusy dosáhnout takzvané nového přerozdělení produkce zboží, aby se následky chybné politiky tolik neodrážely na bedrech pracujících, ovšem zatížit tím neúnosnými břemeny podnikatelské kruhy nemá... se sociální spravedlností naprosto nic společného, nybrž je možné to označit jako politiku anarchie, jejíž jedinou úlohou je zničit náš společenský řád,“ píše dlouholetý spolkový ministr hospodářství a kancléř.

Ludwig Erhard

Ve svém programu se KDU-ČSL vyslovila proti nadměrnému **administrativnímu břemenu podnikatelů** a navrhla rozpočtové škrty v oblasti mzdových výdajů na úředníky. Citujme L.Erharda: „Rozhodně tedy záleží na tom, aby si podnikatel udržoval svoji hrdost vůči státu a hýčkal toužebné přání, aby byl jeho přílišné administrativy ušetřen.“ Hlavní úloha státu spočívá v účinné antimonopolní politice, dál má do podnikání zasahovat co nejméně.

V Zelené pro živnostníky bylo navrženo zasadit **státní podporu podnikům** do určitých mezí a hlavně ji neopakovat u konkrétního podnikatele (a firmy) více než jednou. „Musíme odstranit nevhodné podniky, nemůžeme se o ně donekonečna starat... Trest v případě chyb podnikatelů nemůže nést celá společnost.“ Tím trestem myslí Erhard samozřejmě státní subvence placené daňovými poplatníky.

Z výše napsaného jasně vyplývá, že odklon KDU-ČSL „do středu“ či více „doleva“ by znamenal i odklon od jednoho z našich hlavních programových principů. Potom by stálo za zvážení jeho vyškrtnutí z programu, což by byla, dle mého názoru, velká škoda.

Jakub Haas
vedoucí ekonomické sekce IPES

Křesťanští demokraté a evropská integrace

Mgr. Jiří Foral

s útrapami války, ale i soubor principů a idejí které vyznávali. Myšlenka „společenství“ je obsažena v křesťanskodemokratické doktríně jako soubor autonomních a odpovědných jedinců, tvořících soudržnou sociální entitu se sociálními vazbami, mimo jiné vybavenou jistou mírou solidarity. I z tohoto důvodu bylo, jako iniciační bod evropské integrace, zvoleno vytvoření nadnárodní autority, neboť vytvoření „pouhé“ zóny volného obchodu tento „solidární“ aspekt nemohlo zahrnout.

Křesťanští demokraté v integračním procesu nikdy neviděli jen prohlubující se hospodářskou spolupráci, ale každému kroku přidávali i politický či hodnotový cíl. Ve vznikajících strukturách viděli především politický projekt, který demokratickým a mírovým způsobem propojí evropské národy na základě společných hospodářských zájmů a sdílených hodnot. Italský křesťanskodemokratický politik Luigi

Sturzo prohlásil, že ...nebude možno vytvořit evropskou federaci v hospodářské oblasti, pokud se totéž současně a nutně nestane také v oblasti politické a morální...

Evropská lidová strana jako původní reprezentant křesťanskodemokratického proudu prošla výraznou strukturální proměnou – postupným přibíráním nových členských stran v ní začal dominovat konzervativní proud. Tato situace byla stvrzena posledním „východním“ rozšířením, neboť v postkomunistických zemích není křesťanská demokracie zrovna dominujícím proudem a hlasy navíc mohli poskytnout pouze konzervativci.

Proces evropské integrace nyní stojí před dalším rozhodnutím kam dál. Zároveň se diskutuje o dalším rozšiřování či nerozšiřování, objevují se nové modely – např. ekonomických zón zahrnujících i Kazachstán apod. Události posledních měsíců navíc ukazují, že samotná Evropská lidová strana není vnitřně až tak soudržná, jak se alespoň snažila působit. Např. jeden z jejích českých členů – ODS – doposud nemá jasno, kam by vlastně chtěl patřit. Zatímco předseda strany Topolánek oportunisticky prosazuje setrvání v ELS z prostého důvodu její většiny v Evropském parlamentu, šéf europoslanců ODS Zahradil vnitřně váhá mezi liberály či založením nové frakce s britskými konzervativci na bázi skupiny Evropských demokratů.

O tom, že celý integrační proces je i otázkou hodnotovou, není sporu. Jakýkoli krok či přestavba směrem k pouhému ekonomickému sdružení by byl pro křesťanské demokraty prohrou. Zůstat na místě také nelze, neboť každému rozšíření musí pro zachování dynamiky předcházet prohloubení integrace. To, že rozšiřování přijde, je zřejmé. O tom, zda dojde i k prohloubení integrace, vyvstaly pochybnosti. Je možné, že se celý proces nevyvíjí tím směrem, jakým bychom si přáli. Pokud ho však chceme korigovat, musíme vědět, kam chceme dojít a hlavně se to říci nahlas. Otázkou také je, zda to ví KDU-ČSL, případně zda si stojí za svým názorem. V době našeho vstupu do EU měla KDU nejlépe zpravovaný a nejmíce „proevropský“ program – dle mého názoru správně; její členové a příznivci však byli podle průzkumů z parlamentních stran (pomineme-li komunisty) nejméně pro-evropští, k volbám do Evropského parlamentu nepřišli. Rozdílné priority tam, kde se měly shodovat. Aniž by přítom bylo nutno na kladný vztah k Evropě rezignovat, stačí upravit výstupy směrem k členům a voličům, např. klást důraz na dodržování principu subsidiarity. Hlavně však na ni mít názor.

Jiří Foral
politolog

(v pozměněné podobě vyšlo v Novém Hlasu v březnu 2006)

Anketa: Jakým způsobem je nejlepší uplatňovat křesťanský pohled na člověka v české politice?

Za nejdůležitější hodnoty pro život člověka dnešní doby považuji svobodu a důstojnost. Materiální nároky pro život mohou lidé dnes vcelku snadno prostřednictvím práce a pomocí sociálních dávek dobře zabezpečit. Mnohem obtížnější je dosáhnout svobody a důstojnosti. Obojí se v době všemocného masivního mediálního utváření obrazu světa, negativních kampaní, šikany v armádě, na různých pracovištích, ale dnes i ve školách a dokonce

v oázách nejintimnějšího lidského soužití – v rodinách, obtížně hájí.

Příčin lze nepochybně vidět více – konzumní způsob života, velmi rychlé životní tempo kladoucí na člověka značné psychické nároky, ale za podstatný vliv považuji obecný pokles výchovy k základním lidským hodnotám, nebo chcete-li k hodnotám křesťanského desatera.

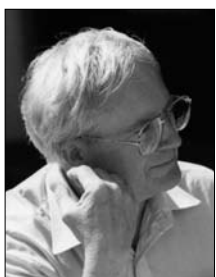
Jako nejschůdnější cestu k proměně tohoto neradostného stavu vidím v důsledné výchově k zásadním hodnotám lidského soužití (nepokradeš, nezabiješ, úcta k člověku i Bohu). Právě dvojí totalitní zkušenost v našich zemích nás snad dostatečně poučila, jak důležitý je

pro ochranu lidské důstojnosti respekt vůči Bohu. Stav přinesený osvícenstvím (kde není Bůh, tam je vše dovoleno) není řešením pro naši dobu.

Druhá cesta, bohužel méně příjemná ale nezbytná, vede přes jasný a jednoznačný právní kodex a rychlou a důslednou vymahatelnost práva.

Máme tedy před sebou, nejen pro učitele, právníky a politiky, práce dost a dost.

PhDr. Jiřina Štouračová
historička, předsedkyně Moravsko-slezské křesťanské akademie

To je otázka na obšírné pojednání. Mám-li odpovědět stručně, pak bych zdůraznil, že české společnosti vůbec a politikům zejména chybí sociální, etická a duchovní kultura ve vztazích. Kdo jiný, než křesťanští politikové by měl občanskou slušnost realizovat svým životem i v parlamentu a v politických jednáních na úrovni místní správy a při řešení každodenních občanských

záležitostí. Takové postoje předpokládají důvěru v dobrou vůli lidí a v jejich oslovitelnost zdůrazňováním hodnot lidské důstojnosti a úsilí o vnášení sociální vzájemnosti a lásky do každodenních mezilidských vztahů. Místo konfrontace, ironie, úšklebků a ran pod pás (což se díky Bohu u křesťanských politiků téměř nevyskytuje) usilovat o konsensuální řešení problémů a o diskusi založenou na hledání dohody, i za cenu ústupků. Pochopitelně vzdát se svých stanovisek můžeme jen tam, kde nejde o principiální – na křesťanských zásadách – formulované stanovisko. V médiích často

pozorujeme, že i někteří křesťanští politikové lpí na tom, co není prvohradě a pak pochopitelně nejsou respektováni ani, když jde o zásadní témata. Bylo by dobré, aby se křesťanští politikové učili od Alfréda Fuchse (křesťanský novinář popravený za druhé světové války nacisty) uplatňovat v politice moudrost spíše než chytrost (Chytrost a moudrost v politice je jeho dodnes živá, ale prakticky neznámá knížka).

prof. Vladimír Směkal
psycholog

Je to už pěkná řádka let, co jsem o tomto problému mluvil s panem J. Zvěřinou. Vlastně jsem mu položil úplně stejnou otázku. Bylo to ještě před listopadem 1989, a mnoho věcí vypadalo podstatně jinak. Tehdy jsem myslel na to, že křesťanská politika má být jakýmsi kompromisem, že nemá trvat skálopevně na církevních dogmatech a pokusit se nějak vyjít s komunistickou mocí. Tehdy totiž nebyl problém v tom, koho má tato politika oslovit, ale spíše v tom, jak jí zajistit nějaký prostor v uplatnění politického vlivu. Pan Zvěřina byl ale nekompromisní. Politika – to důsledně vzato – není křesťanský program. Kristus řekl – budete v opo-

vržení, budou vás pronásledovat, budou proti vám křivě svědčit...to není důsledek dělání kompromisů v politice. Tedy jinými slovy – uplatňování křesťanského pohledu na člověka v české politice musí být v souladu s křesťanskou vírou – žádný kompromis s nějakou jinou ideou nebo ideologií není možný. Tak jsem to tehdy pochopil a uvnitř sebe jsem si řekl, že to asi bude pravda. Cožpak nepíše Tomáš Kempenský „Snaž se proto trpělivě snášet cizí nedokonalosti a jakékoli slabosti, protože i ty máš mnohé, které zas musí snášet jiní. A nedokážeš-li sám sebe učinit takovým, jakým chceš být, jak bys mohl žádat na jiném, aby byl podle tvého přání? Rádi vidíme, když jsou jiní dokonalí, a přitom své chyby nenapravujeme.“ Křesťanská politika – to je boj se sebou samotným.

Jenže uběhlo dalších pár let, hodně se toho změnilo a já se už nemám koho

zeptat. Politika s označením „křesťanská“ má svou stranickou reprezentaci a mnozí poslanci z různých stran se dovolávají křesťanských zásad – komunisty nevyjímaje. Musím říct, že mě docela těší, že křesťanství se dostalo takového uznání i z různých ideových řad. Už to je jistá satisfakce za to, co jsme museli prožít před revolucí. Avšak jednoho přece jenom mrzí, že věci nejdou podle toho, jak by si tato velká myšlenka (t.j. křesťanství) zasloužila. Teď tedy jde skutečně již o voličskou přízeň – ohled na jiné strany není nijak nutný. Žádná – „národní fronta“ a „vláda národní jednoty“.

Ale položme si otázku? Je církev v dnešní době takovou institucí, která může kompetentně rozhodovat o distribuci politické moci?

Myslím si, že v dnešní době církev takovou institucí není. Zkusme se podívat do minulosti, jak se to všechno seběhlo.

Co je to za sílu, která nás nutí jednat morálně? Podle Platona stvořili Bohové člověka ne příliš dokonalého. Člověk není smyslově dostatečně vnímavý, nemá ostré zuby, nemá drápy. V souboji s přírodou by těžko obstál, proto si musí budovat přístřešky, vyrábět zbraně a oblečení. Avšak společensky člověk mohl žít jen v malých skupinkách, protože kdykoli se více skupinek lidí dostalo k sobě, vypukly mezi nimi boje. Slitovali se Bohové nad lidmi a seslali diké –spravedlnost. Tak mohly skupiny lidí žít pospolu a postupně vítězit nad přírodou.

Princip, který formuje morální vztahy mezi lidmi tedy sice pochází od Boha, ale není přímo tímto Bohem. Tak vznikala idea „přirozeného mravního zákona“ jako neosobní přirozené síly, která může být rozpoznána každým racionálně myslícím subjektem. Tento přirozený zákon zavazoval každého člověka bez výjimky a jakékoli náboženské systémy nemohly být s tímto zákonem v přímém rozporu. Očekávalo se, že i politické systémy budou respektovat požadavky přirozeného zákona. Tento antický výklad přirozeného světového řádu se promítl i do křesťanství, islámu a dokonce ovlivnil i judaistickou tradici (v osobě Maimonida), takže ve středověku učenci všech tří náboženství shodně zdůrazňovali vztah mezi Boží vůlí a stvořeným řádem, který zavazoval všechny jednotlivce, bez ohledu na jejich náboženské vyznání.

Avšak v 16. století se ocitly v ostrém konfliktu různé formy téhož nábožen-

ského vyznání (křesťanství). Dokonce pro mnohé církevní politiky byla vzápětí důležitější příslušnost k národu než příslušnost k víře a stále rostlo napětí mezi náboženskými požadavky a vládní mocí. Za těchto okolností se zdálo, že je nezbytné určit základní morální požadavky na jiném základě než náboženském, protože bylo zcela evidentní, že mezi různými náboženstvími existuje celá řada rozporných interpretací. Nicméně ani osvícenectví by nedokázalo likvidovat hierarchický řád morálních požadavků církve, kdyby sama církev k tomu nevytvářela předpoklady. Osvícenecká generace politiků a právníků obrátila svou pozornost opět k přirozenému zákonu jako ke klíči, který měl umožnit pochopení vztahů mezi národy a lidmi navzájem. Zatímco idea Boha, který stvořil a udržuje tento řád byla odmítnuta, nebyla odmítnuta idea univerzality tohoto řádu.

V každém případě jsme dnes v situaci, kdy církev není považována za kompetentní rozhodovat o podobě politiky. Má na tom svůj vlastní podíl, neboť její vnitřní mechanismy vedou nutně pozvolně k rozvoji společenské demokracie, která vylučuje politická řešení vedená z jednoho centra. Tím se výrazně liší například od Islámu, který udivuje svou schopností konat politická rozhodnutí z čistě náboženské motivace. Expanze názorové pestrosti v moderní společnosti neumožňuje předmoderně strukturovaným církvím hrát vedoucí roli ani ve společenských diskusích, ani ve výkonu politické moci. Dokonce i samotný

náboženský prožitek se často odehrává mimo církev.

Jak bych tedy dnes odpověděl na danou otázku já.

Křesťanský pohled na člověka není to samé co církevní.

Současná evropská kultura objevuje v křesťanství možnosti, které sahají od dogmatického univerzalizmu až k úplně odcírkevněným formám. Myslím, že by šanci mohla mít právě taková strana, která by dokázala na této bázi rozvinout svůj politický program.

Jinými slovy – stále slyšíme výtky, že KDU-ČSL je strana černoprdelek. Mnozí na to reagují pobouřeni: „Ne, nejsme takovou stranou“. Já bych naopak řekl: „Ano, jsme takovou stranou, a proč bychom jí neměli být? A proč bychom neměli být i vaší stranou, přece se najdou věci, na kterých se shodnem. A proč bychom nemohli mluvit o Bohu a o církvi a o křesťanství v dnešním světě, vždyť máme přece právo nevy pouštět toto téma z politických diskusí. Představitelé KDU-ČSL nemluví o Bohu. Každý je ale přesvědčen, že mnozí z nich v Bohu věří. Jejich ústředním tématem je však politika, zatímco Boha a církev nechávají za dveřmi. Co tedy dělat?

Být tu se svým názorem a nechat působit i názory jiné.

MUDr. Tomáš Lajkep, PhD.
psychiatri, zabývá se bioetikou
a filosofií

V otázce vidím skrytou odpověď: pro začátek bude asi nejlepší doslova uplatňovat křesťanský pohled na lidi, s nimiž se v české politice setkáváme.

Z odkazu francouzské revoluce se nám hezky osvědčila rovnost i volnost, tak proč bychom to nezkusili se špetkou bratrství? Vyplácí

se mi, když beru kolegy napříč politickým spektrem vážně a přistupuji k nim především jako k lidem. Někdy se mi pak začnou sami otevírat a vzniká mezi námi zvláštní ovzduší důvěry. To překvapivě vůbec nestírá odlišnosti – právě naopak. Teprve osobní vztahy vytvářejí klima pro rozhovory, které naplno odhalují naše (někdy naprosto) rozdílné pohledy na svět.

Křesťanství mi pomáhá vidět a „unést“ své vlastní omyly, nedostatky a selhání, jedním slovem hříchy. Často na politické

konkurenty nadávám jako slávista na spartány, ale občas si vzpomenu na svého vzácného učitele – františkánského terciáře: František z Assisi by prý dnes ke svému „sestra smrt“ a „bratři loupežníci“ připojil třeba „bratři tuneláři“ či „sestry komunistky“. Zní to možná překvapivě, ale stavět se na tom dá.

Mgr. David Macek, M.A.
sociolog, krajský zastupitel

Další zajímavé postřehy a komentáře naleznete na
www.ipes.eu

I malý příspěvek může pomoci:
číslo účtu: 198805065/0300

NEPRODEJNÉ, vydává Institut politických a ekonomických studií pro vlastní potřebu. Adresa: Jana Uhra 10, Brno 602 00; [www stránky: www.ipes.eu](http://www.ipes.eu);

redakční rada: Mgr. Marie Jílková, Jan Sixta, Mgr. Tomáš Zdechovský, Mgr. Tomáš Šmíd; grafická úprava a produkce: ABSOLUTE s.r.o., www.absolute.cz; kontaktní osoba:

Mgr. Marie Jílková, telefon: +420 605 971 376 e-mail: info@ipes.eu; číslo účtu: ČSOB, 198805065/0300; IČO: 270 07103; registrační číslo: MK ČR E 16441